

ODNOS OKLOPNIH I PROTIVOKLOPNIH SREDSTAVA

Efikasnost i druge borbene osobine, kao i slabosti naoružanja koje je upotrebljeno u četvrtom izraelsko-arapskom ratu, zatim novine i iskustva u oblasti ratne veštine i njihov mogući uticaj na posledice do kojih bi moglo doći usled upotrebe oruđa nove generacije (pre svega, protivoklopnih vođenih raketa) u budućem ratu — stalni su predmet studija i polemika koje se vode u vojnim krugovima Zapada. U zapaženom članku autor¹ piše o tome i već na početku tvrdi da se veliki broj vojnih komentatora slaže da je u ovom ratu poremećena »većita« ravnoteža između protivoklopnih oruđa i tenkova, koji su, kao što je poznato, dominirali na bojištima u drugom svetskom ratu. Autor iznosi da eminentni vojni stručnjaci i političari Zapada vide

u toj poremećenoj ravnoteži realnu mogućnost da snage NATO (uglavnom na centralno-evropskom vojištu) pariraju oklopnim snagama Varšavskog ugovora.

Postoji mišljenje da su oklopne snage članica Varšavskog ugovora izrazito nadmoćnije od oklopnih snaga NATO, pa je u konvencionalnom ratu ravnotežu na kopnu, bar za sada, moguće uspostaviti jedino posedovanjem brojnih protivoklopnih vođenih raketa. Stoga se ovoj vrsti oruđa u NATO pridaje izuzetan značaj. Autor članka zapravo iznosi svoje i brojna mišljenja koja dominiraju na Zapadu o tome da li su se i koliko navedene promene i iskustva iz ovog rata odrazili na sovjetsku, odnosno vojnu doktrinu Varšavskog ugovora; koliko su uticali na izmene strukture njihovih oružanih snaga i šta je na tome do sada urađeno. Pri svemu tome autor se služi obimnim podacima objavljenim i u sovjetskoj vojnoj literaturi.

¹ Karber Filip, direktor za strateške studije u korporaciji BDM, Vienna, Virdžinija, SAD: »Diskusija o protivoklopnim vođenim raketama«, Survival, maj/jun 1976. godine.

Na početku članka iznete su ocene nekih autora na Zapadu prema kojima su kopnene snage Varšavskog ugovora, pre svega Sovjetskog Saveza, u suštini, glomazne tenkovske jedinice, ili jedinice zavisne od tenkova, i da se »sovjetska organizacija i formacija preterano oslanja na iskustva iz drugog svetskog rata«. Prema zaključcima iz nekih studija na Zapadu proizlazi da »nema izgleda za promenu sovjetskog oslanjanja na tenkove kao glavno udarno sredstvo KoV, odnosno početnu udarnu pesnicu«. Pri tome je citiran još jedan američki autor koji tvrdi da: »Diskusije u zapadnim vojnim krugovima koje su usledile posle četvrtog izraelsko-arapskog rata o značaju tenka na savremenom bojištu, na kome dominiraju prvorazredni PT vođeni projektili, nisu proučene sličnim diskusijama u Sovjetskom Savezu.«

Međutim, autor o svemu tome ima drugačije mišljenje. On konkretnim činjenicama opovrgava tvrdnje navedenih zapadnih komentatora i kaže da su njihovi zaključci naivni što se tiče strukture i promena do kojih je došlo u oružanim snagama Sovjetskog Saveza, i da zanemaruju mnogo toga što je o navedenim problemima objavljeno u sovjetskoj vojnoj literaturi u poslednje vreme. Koristeći razne izvore informacija, autor piše o brojnim savetovanjima i vojnonaučnim konferencijama održanim u Sov-

jetskom Savezu, na kojima se raspravljalo o implikacijama uspeha i neuspeha arapskih snaga u oktobarskom ratu 1973. godine. Na primer, sredinom novembra 1974. godine održana je vojnonaučna konferencija na kojoj je učestvovalo više od 200 maršala, generala i oficira iz centralnog vojnog rukovodstva, iz vojnih okruga, iz sastava sovjetskih snaga u stranim zemljama, komandnata i nastavnika, kao i predstavnika naučnih institucija. Na konferenciji su svestrano analizirana iskustva iz oblasti ratne veštine i ponašanje tehnike u izraelsko-arapskom ratu, s posebnim akcentom na »održivost oklopnih vozila u budućnosti i njihovom mestu u savremenim ratovima«.

Januara 1975. godine na vojnonaučnoj konferenciji maršal Grečko (ministar narodne odbrane) i I. G. Pavlovski (komandant kopnenih snaga) izričito su ukazali na moguće posledice iz oktobarskog rata. Kritikovali su operativno-taktičke vežbe i ukazali kakve posledice može imati savremeno protivoklopno naoružanje (prvenstveno protivoklopne vođene rakete) na fizionomiju združenog boja. Sem ostalog, maršal Grečko je rekao: »Borbena dejstva na Bliskom istoku ponovo su pokrenula pitanje odnosa napada i odbrane i otkrila niz karakterističnih fenomena ofanzivnih i defanzivnih borbenih sredstava, i u metodu vođenja borbenih dejstava. Treba napomenuti

da savremena odbrana, pojavom novog naoružanja i noćnih borbenih sredstava u jedinicama KoV ima veću stabilnost. To je, pre svega, zato što su glavne udarne snage napadača, tenkovi — postali ranjiviji, a njihova upotreba na savremenom bojištu složenija. Kontinuirani proces usavršavanja protivoklopnih oruđa postavio je pred nauku i tehnologiju ozbiljan zadatak u pogledu značajnijeg povećavanja sposobnosti preživljavanja tenkovskih jedinica i razvijanja efikasnijih načina i sredstava za pouzdano neutralisanje protivoklopne odbrane».²

Stavovi maršala Grečka označili su početak velike debate o protivoklopnoj borbi, o odnosu odbrane i napada, pa je samo u 1976. godini, u raznim vojnim publikacijama, objavljeno više od 50 članaka i studija o mogućnostima probijanja savremene odbrane (misli se na protivoklopnu) i o protivoklopnim oruđima.

Maršal G. Peredeljski je upozorio: »Borbena dejstva za vreme rata na Bliskom istoku potvrdila su da savremena protivoklopna odbrana predstavlja stozher čitave odbrane. Ona uključuje protivoklopne vođene rakete, protivoklopna i bestrajna oruđa, tenkove, samohodne jedinice, oklopna borbena vozila i raketne bacače. Sada tim protiv-

oklopnim sredstvima raspolaže ne samo svaka najniža jedinica, već i svaki vojnik».³

Evo i mišljenja još dvojice sovjetskih autora koji kažu: »Moraju se pronaći efikasnije metode za neutralisanje protivoklopnih oruđa različitih dometa — protivoklopne vođene rakete, bacači raketa, bestrajna oruđa i helikopteri naoružani protivoklopnim oruđima. Oni su postali nenadmašno oruđe za borbu protiv tenkova i ostalih oklopnih vozila različite debljine oklopa».⁴

»Protivoklopne vođene rakete predstavljaju osnovno protivoklopno oruđe u savremenoj borbi. Njihove borbene karakteristike se stalno usavršavaju — raste domet, smanjuje se minimalni domet lansiranja i povećava pouzdanost masovnim uvođenjem automatizacije».⁵

S obzirom na veliki broj članaka, autore i ozbiljnost kojom se prišlo tom problemu, očigledno je da se u Sovjetskoj armiji pridaje veliki značaj novostima i iskustvima iz četvrtog izraelsko-arapskog rata. Kao što se vidi, nasuprot nekim komentarima na Zapadu, vojni rukovodioci sovjetske armije ne samo da su svesni implikacija iskustava iz četvrtog izraelsko-arapskog rata,

³ Voennij vestnik br. 7/1975.

⁴ General major oklopnih jedinica I. Skorodumov: »Napad velikom brzinom«, Voennij vestnik, br. 3/1975.

⁵ General-potpukovnik Kuričuk: »Borba s PT sredstvima u napadu«, Voennij vestnik, jun 1975.

² Maršal A. Grečko: »Oružane snage Sovjetskog Saveza«, drugo izdanje, Moskva 1975. godine.

već su u vojnoj literaturi izrazili duboko poštovanje potencijalnim mogućnostima protivoklopnih oruđa namenjenih savremenom bojištu. Uostalom, kako tvrdi i sam autor, protivoklopna oruđa koja su Arapi upotrebili bila su sovjetskog porekla.

Autor dalje iznosi neke veoma značajne činjenice koje su još ranije bile prisutne, ili su proizašle iz novije diskusije vođene u Sovjetskoj armiji o protivoklopnim oruđima: interesovanje za protivoklopna oruđa, posebno za protivoklopne vođene rakete, nije nešto novo, što se pojavilo 1973. god., već mnogo ranije, još u vreme Hruščova; osnovni trend u razvoju i strukturi sovjetskih oružanih snaga, KoV posebno, u prošloj deceniji bio je upravo suprotan od onoga što tvrde neki autori na Zapadu — smanjenje uloge tenka (ne broja, primedba SD) u korist ostalih i jedinica rodova KoV; borbeni sistem koji prihvata sovjetska KoV nije tenk već oklopno borbeno vozilo, tj. »pešadijsko borbeno vozilo« — BMP; u Sovjetskoj armiji, u stvari, ne raspravlja se o protivoklopnim oruđima kao takvim, jer su njihove mogućnosti poznate i načela upotrebe definisana, već je suština rasprave u tome: *kako se nositi sa povećanom opasnošću od protivoklopnih oruđa uz istovremeno zadržavanje sovjetske doktrine prednosti napada* (podvukao SD).

OPASNOST OD PROTIVOKLOPNIH VOĐENIH RAKETA

Sovjetska armija jedna je od prvih u svetu koja je uvela protivoklopne vođene rakete u velikom broju i ugradila ih u oklopne transportere. Početkom 1964. godine, kada je video efikasnost protivoklopnih vođenih raketa, Hruščov je rekao: »To je, uostalom, šteta što trošimo toliki novac na proizvodnju tenkova. Ukoliko izbije rat, ovi tenkovi će biti u plamenu čak pre nego što dospeju u borbu«, navodi autor članka.

Sovjetski stručnjaci su intenzivno proučavali sve vrste protivoklopnih oruđa i stalno se interesovali za stanje tehnologije protivoklopnih vođenih raketa na Zapadu. Još 1967. godine primetili su »ozbiljne promene« nastale zbog tehnološkog usavršavanja protivoklopnih vođenih raketa, tj. oruđa koja su u stanju da unište svaki tenk na daljini od nekoliko kilometara. U knjizi »Protivoklopna borbeni dejstva« (1972. god.) posebna pažnja posvećena je protivoklopnim vođenim raketama. U knjizi se tvrdi da specijalna oklopna vozila (vozeća varijanta »maljutke«, primedba SD) naoružana protivoklopnim vođenim raketama, u borbenim uslovima, četiri puta brže ispaljuju projekte (rakete) od tenka i dva puta brže od drugih oklopnih vozila.

Analizirajući neka mesta u knjizi »Tenkovi« (1973. god.), au-

tor članka navodi reči sovjetskog pisca koji upozorava »da tenkovima preti prilično velika opasnost od protivoklopnih vođenih raketa«.

Posle četvrtog izraelsko-arapskog rata, ali pre pomenutih naučnih rasprava, sovjetski vojni eksperti su odmah priznali (shvatili) da su »protivoklopne vođene rakete pešadiji obezbedile ono što ona nikada do tada nije imala — verovatnoću uništavanja tenka jednom raketom pre nego što on uspe da upotrebi vlastito oružje protiv pešadije.«

Ova konstatacija, koju je potvrdila praksa izraelsko-arapskog rata, naterala je mnoge vojne eksperte, pa i sovjetske, da koriguju svoje stavove o ulozi tenka i da traže bolja rešenja u organizaciji, formaciji i načinu upotrebe tenkova u borbi.

O IZMENJENOJ ULOZI TENKOVA

Koristeći se raznim izvorima informacija, uključujući i brojne sovjetske, autor na nešto noviji način govori o značaju koji se pridaje tenkovima u Sovjetskoj armiji. Bez obzira što Sovjetski Savez i članice Varšavskog ugovora imaju odlučujuću prednost u tenkovima u poređenju sa NATO, sovjetska kopnena vojska nije zanemarila ni ostale vrste oruđa. Suprotno mišljenjima koja se često čuju na Zapadu, u KoV Sovjetske armije danas se

pridaje manji značaj tenku u poređenju sa motostreljačkom pešadijom — tvrdi autor. Svoju tvrdnju ilustruje podacima prema kojima je početkom šezdesetih godina odnos tenkovskih divizija prema motostreljačkim bio 1:1,8, a 1974 — 1:2,2. U tom vremenskom intervalu KoV je povećana za 20 motostreljačkih divizija.

Kao što se vidi, uporedo sa promenama u vojnoj doktrini u tom vremenskom periodu u Sovjetskoj armiji povećan je značaj združenih (kombinovanih) jedinica.

Ne radi se o tome, kako neki autori na Zapadu tvrde, da motostreljačke divizije postanu rival tenkovskim, već o tome da se oblikuju (pronađu) takvi združeni sastavi u kojima će biti najpovoljniji odnos između tenkova, oklopnih transportera, raketnih sistema, artiljerije, borbenih helikoptera (avijacije KoV), da bi se takvim sastavima mogla brzo probiti organizovana i, pre svega, protivoklopna odbrana. U suštini, to znači da se kopnene snage Sovjetskog Saveza stalno usavršavaju i menjaju reorganizovanjem, prihvatanjem izmena (iskustava) iz oblasti teorije ratne veštine i uvođenjem novih vrsta oruđa. Nastavljajući komentarisanje tih promena, autor navodi upozorenja sovjetskih vojnih stručnjaka koji kažu »da tenkovima preti velika opasnost od protivoklopnih vođenih raketa«, i da

za »napad po dubini« prednost ima motorizovana pešadija. (Tu tezu zastupao je još tridesetih godina maršal Tuhačevski).

Položaj komandanta KoV uveden je 1967, a iste te godine uvedena je vežba u kojoj je veći značaj dat upotrebi konvencionalnog nego nuklearnog oružja, odnosno data je prednost konvencionalnom načinu vođenja borbenih dejstava. I taj podatak ukazuje na promene do kojih je došlo u sovjetskoj KoV. Od tada mnogi sovjetski autori ističu značaj i ostalog naoružanja KoV, a ne samo tenkova. Bilo je i predloga da se tenkovske divizije preformiraju u motostreljačke, ali su oni odbijeni.

Sovjetskom Savezu je, navodi autor, bilo potrebno 15 godina da uvede u upotrebu tenk T-72, ali je u istom periodu konstruisao, razvio i uveo u operativnu upotrebu pet većih sistema PVO, pet većih sistema artiljerijskih oruđa i brojna oklopna borbena vozila (borbene mašine pešadije). Za razliku od ranijih modela oklopnih borbenih vozila i sličnih oklopnih vozila Zapada, novo sovjetsko oklopno borbeno vozilo nije samo obično »oklopno taksi vozilo«, već vozilo koje raspolaže velikom vatrenom moći (ima protivoklopne vođene rakete, protivoklopne i raketne sisteme za gađanje ciljeva u vazduhu). Takva vozila su namenjena za borbu protiv pešadije i za borbu

protiv oklopnih transportera, tenkova i vazduhoplova.

U studijama sovjetskih vojnih autora o borbenim mogućnostima protivoklopnih oruđa (prvenstveno raketa) u suštini ne postavlja se pitanje opstanka tenka, već operativnih mogućnosti motostreljačke pešadije. Ranije se smatralo da je oklopni transporter dva puta ranjiviji od tenka. Međutim, posle izraelsko-arapskog rata 1973. godine i mnogih opita, u sovjetskoj KoV konstatovano je da je oklopni transporter osetljiviji na razna protivoklopna oruđa više nego što se ranije mislilo. Prema tome, uspeh motostreljačke pešadije u konvencionalnom napadu, u osnovi, zavisi od njene pokretljivosti, vatrene pripreme i od podrške artiljerije i vazduhoplovstva. U sovjetskoj vojnoj doktrini se doneдавно predpostavljalo da bi motostreljačka pešadija (sva u oklopnim transporterima), uz posrednu podršku masovne artiljerijske vatre, mogla »pregaziti« svaki odbrambeni položaj i istovremeno zadržati visok stepen napredovanja. Međutim, nova saznanja o povećanoj ranjivosti oklopnih transportera, zbog efikasnog dejstva protivoklopnih oruđa nove generacije, nešto su izmenila te stavove i »ugrožavaju čitavu strukturu ofanzivne doktrine Sovjetskog Saveza« — kaže autor.

Autor ukazuje i na još jedan teže rešiv problem. Ako su oklo-

pna borbena vozila (autor ima u vidu OT) ranjivija od tenkova koje prate, tada mogu biti uništena znatno brže, a to znači da će ih pešadija morati napustiti i voditi borbu pešice. U tom slučaju, pešadija bi se kretala sporije od tenkova i oni bi sami izbijali na pojedine linije, ili bi morali da se kreću brzinom pešadije. U oba slučaja tenkovi postaju veoma ranjivi, u prvom slučaju zato što ostaju bez pešadije, a u drugom zato što se kreću sporije. Poučan primer za to je dejstvo egipatskih tenkova prilikom napada na prevoje Mitla i EL Tas. Oni su, bez dovoljne podrške artiljerije i avijacije, bili odvojeni od pešadije i prosto desetkovani od izraelskih protivoklopnih oruđa (uglavnom raketa-ma TOW).

Na kraju analize ovog problema autor podvlači da interesovanje koje u poslednje vreme vlada u Sovjetskoj armiji za protivoklopna oruđa nove generacije, nije uticalo na smanjenje broja tenkova, već na povećanu ranjivost oklopnih transportera, jer baš oni, a ne tenkovi, predstavljaju slabu tačku u združenim sastavima. Ovakav zaključak zahteva nov prilaz problemu organizovanja, formiranja i upotrebe oklopnih transportera i drugih oklopnih vozila u združenom boju.

Uvođenje protivoklopnih vođenih raketa u naoružanje jedinica KoV izazvalo je revoluciju u oblasti taktike. U tome se, pre-

ma autoru, slažu vojni stručnjaci i Istoka i Zapada. Među sovjetskim komentatorima postoje skoro istovetna mišljenja o posledicama koje je, u oblasti ratne veštine, ostavio oktobarski rat 1973. godine. Sovjetski autori ističu da će od svih rodova KoV motorizovana pešadija biti najugroženija pa se, u vezi s tim, postavlja problem: kako svaladati odbranu čiju »kičmu« čine protivoklopna oruđa i kako ostvariti visok tempo napada. Za rešavanje tog problema sovjetski autori, bar za sada, nemaju jasna rešenja, ali se njihova gledišta, načelno, mogu svrstati u tri grupe.

NUKLEARNO GLEDIŠTE

Pre pojave nuklearnog oružja kamen temeljac sovjetske strategije, operatike i taktike, predstavljao je napad. Napad je izvođen tako što su, posle snažne artiljerijske pripreme i masovnog bombardovanja, kopnene snage probijale položaje branioca, a potom su u borbu uvedene snažne tenkovske snage koje su imale zadatak da eksploatišu uspeh i u dubini za sebe vežu neprijateljske rezerve. Pedesetih godina usvojeno je gledište da masovnu artiljerijsku vatru (artiljerijsku pripremu i podršku) treba da zamene nuklearni udari. Krajem šezdesetih godina ponovo je razmatrana mogućnost izvođenja konvencionalne vatrene pripre-

me i izvođenje konvencionalnog proboja odbrane.

Međutim, postojanje brojnih protivoklopnih raketa u jediniciama KoV »može da dovede do taktičke revolucije, i da ugrozi tenkovske napade«. Na osnovu toga autor zaključuje da postoje »jake pobude da se Sovjetski Savez ponovo vrati na oslonac nuklearnog oružja kao sredstva za neutralisanje savremene odbrane«. Poslednjih godina u sovjetskoj vojnoj literaturi primećeno je da se posebna pažnja posvećuje samohodnoj artiljeriji koja može da ispaljuje taktičke nuklearne projekte. Smatra se da će upotreba ovih projektila naterati branioca da svoje snage raspoređuje rastresitije i tako ostavi nebranjene ili slabije branjene međuprostore. Sem toga, precizno dejstvo nuklearnih projektila po vatrenim položajima (rejoni-ma), omogućiće pešadiji u oklopnim vozilima da ih ne napušta i tako će se napad (napredovanje) moći izvoditi nesmanjenim tempom. Imajući u vidu samo vojnu stranu ovog problema, može se reći da je za proboj odbrane i održavanje visokog tempa napada pronađeno pravo rešenje.

Očigledno je, kaže autor, da se u Sovjetskoj armiji protivoklopna oruđa smatraju opasna za napadača samo kada se ne upotrebljava nuklearno oružje. Međutim, »komandanti sovjetskih kopnenih snaga nisu spremni da skinu s dnevnog reda protivoklo-

pna oruđa i da se isključivo oslone na nuklearno oružje«. Ali, autor ističe da je iz političkih i strategijsko-operativnih razloga, upotreba nuklearnog oružja ipak odbačena.

ARTILJERIJSKO GLEDIŠTE

Mnogi sovjetski autori, naročito artiljerici, tvrde da je samo masovna artiljerijska vatra »u stanju da sa sigurnošću razbije protivoklopnu odbranu neprijatelja.« Oni su mišljenja da takav zadatak u potpunosti pripada artiljeriji. Zato navode dva glavna razloga: artiljerija može brzo i precizno da pogodi svaki cilj i može da prati oklopne jedinice za vreme napredovanja.

Artiljerija može, tvrde autori suprotnog mišljenja, da neutrališe sredstva odbrane, u prvom redu protivoklopna, ali to zahteva mnogo vremena, povećava potrošnju municije, otežava komandovanje i, što je veoma značajno, usporava tempo napredovanja, a to je upravo ono što se želi izbeći.

U vezi s tim, pobornici tenka u raspravama o ulozi protivoklopnih oruđa u budućem ratu zastupaju mišljenje da artiljerija posrednim gađanjem ne može uspešno neutralisati savremenu protivoklopnu odbranu (pre svega protivoklopne vođene rakete i samohodnu artiljeriju). Artiljerici se donekle slažu s tim mišljenjem, ali ističu da je zato nepo-

sredna artiljerijska vatra (za neutralisanje sistema protivoklopne odbrane) veoma efikasna. Međutim, za izvođenje neposredne vatrene podrške, artiljerija se mora decentralizovati, podeliti na manje jedinice (divizione, baterije i sl.), što remeti sadašnju formaciju i otežava njeno ponovno prikupljanje i ostvarenje masovnih, posrednih, artiljerijskih vatri. Takav način upotrebe artiljerije zahteva da oruđa budu veoma pokretna, da za vreme gađanja pridu bliže neprijateljevim položajima (ciljevima) i da ljudstvo bude zaštićeno. To, u suštini, znači da savremena artiljerija mora biti samohodna i oklopljena.

U Sovjetskoj armiji prošle godine su uvedena u operativnu upotrebu dva nova samohodna oruđa, topovi velikog kalibra osposobljeni za neposredno gađanje. Pridavanje većeg značaja samohodnoj artiljeriji (kao oklopnim borbenim vozilima) za neposredno gađanje, ukazuje na zakret u tradicionalnim sovjetskim pogledima. Međutim, iz brojnih komentara u sovjetskoj vojnoj literaturi vidi se da se oni ne odriču masovne i posredne artiljerijske vatre, koju ostvaruju oruđa na vuču.

Dakle, sovjetski vojni eksperti su svesni — zaključuje autor — da podela artiljerije na manje jedinice i njihovo integrisanje, pa i sadejstvo sa tenkovima ima svoje izrazite prednosti ali i slabosti.

Čak i napad jedne male taktičke (združene) jedinice postaje u savremenom ratu veoma složen. O tome ima poučnih primera iz poslednjeg rata na Bliskom istoku. Zato će, kaže autor, štabovi bataljona morati da se povećaju; dejstvo artiljerije biće još složenije; centralizacija i decentralizacija jedinica biće veliki problem kada se bude želela ostvariti masovna (zaprečna, koncentrična) vatra, odnosno kada bude potrebno neposredno gađanje manjim artiljerijskim jedinicama.

MANEVARSKO GLEDIŠTE

Pobornici ovog gledišta smatraju da napad treba ubrzati. U tome vide deo rešenja za savlađivanje dobro organizovane protivoklopne odbrane i za smanjenje gubitaka u oklopnim borbenim vozilima. U vezi s tim, autori iz oklopnih jedinica smatraju da klasična upotreba artiljerije usporava napad. Oni su protiv toga da se oklopne jedinice zadržavaju pozadi dok pešadija probija prve odbrambene položaje. O tome jedan sovjetski autor kaže: »Reklo bi se da u savremenoj brzopokretnoj borbi — kada je svaki minut dragocen — to nije najbolji put za upotrebu takve savremene tehnike«. ⁶ Drugi autor iz oklopnih jedinica ide još dalje pa kaže da do osetljivosti,

⁶ General-potpukovnik Buharenko, »O upotrebi oklopnih borbenih vozila«, Voennij vestnik br. 11/73.

odnosno gubitaka oklopnih vozila dolazi, pre svega, zbog sporosti napada.

Bez obzira na različita mišljenja, nameću se interesantni zaključci. Prvo, niko ne negira veliki značaj i efikasnost savremenih protivoklopnih oruđa; drugo, nije sporna uloga vatre artiljerije (vatrene pripreme i podrške), već sporost i način na koji se ona izvodi, pogotovo u procesu boja i borbe; treće, oklopna borbeno vozilo (misli se na oklopne transportere) tenkisti više ne smatraju konkurentima tenkova, već borbenim vozilima koja imaju izvanredne karakteristike koje im omogućavaju da zajedno sa tenkovima budu nosioci napada. Ovi autori zasnivaju svoje tvrdnje na velikoj brzini oklopnog borbenog vozila i na njegovom efikasnom protivoklopnom i drugom naoružanju. Oni iz tenkovskih jedinica zastupaju mišljenje da će se pešadija uspešno boriti iz oklopnih vozila (ostati u njima za vreme borbe) i da će samostalne oklopne jedinice (združeni sastavi) biti upotrebljene za odlučne i iznenadne napade na bokove i u pozadinu neprijatelja.

Može li se ranjivost oklopnih borbenih vozila smanjiti na taj način što će im se dati veći značaj — pita se autor. Ključ za rešenje tog problema zavisi od gustine protivoklopnih oruđa branioca. Sovjetski autori tvrde da je »gustina« ključ koji promenljivo utiče na brzinu napredovanja

jedinica u napadu. Ako jedan rejon ili zonu brane veće i kvalitetnije snage sa savremenim naoružanjem, ako je veća gustina protivoklopnih oruđa na frontu, i napredovanje oklopnih snaga napadača biće sporije, i obratno. Zbog toga, da bi se napad ubrzao, protivoklopna oruđa branioca treba neutralisati.

Pobornici veće uloge tenka na bojištu zalažu se zato da, umesto upotrebe nuklearnog oružja koje bi nateralo branioca na rastresitost borbenog poretka, treba izvoditi napad oklopnim snagama pre nego što branilac organizuje odbranu. Oni takođe smatraju da iznenadni napadi koncentrisanih oklopnih snaga na odbranu organizovanu na brzinu daju napadaču šansu za uspeh isto kao i pri upotrebi nuklearnog oružja.

Autor na kraju zaključuje kako — nasuprot tome što protivoklopne vođene rakete (sa drugim protivoklopnim oruđima) mogu da čine pravu ravnotežu oklopnim snagama Varšavskog ugovora, posebno na centralno-evropskom bojištu — na Zapadu još uvek veruju da je tenk najbolje sredstvo za protivoklopnu borbu, dok se u sovjetskoj vojnoj doktrini ističe i značaj ofanzivne uloge koju mogu dobiti savremena protivoklopna oruđa, uključujući i protivoklopne rakete na oklopnim vozilima.

Nema sumnje da se iz takvih pogleda i komentara nameću ne-

ki zaključci koji mogu biti korisni i našim čitaocima.

1) Iskustva iz četvrtog izraelsko-arapskog rata i efikasnost novih oruđa koja su u njemu upotrebljena znatno utiču na promene u vojnim doktrinama, pre svega, na doktrinu velikih sila.

2) Danas je jedna od osnovnih preokupacija vojnih teoretičara i rukovodilaca mnogih zemalja u svetu — kako se uspešno suprotstaviti napadu oklopnomehanizovanih snaga i kako uspešno savladati savremenu protivoklopnu odbranu; u odgovorima na ta pitanja, izgleda, leži suština problema teorije ratne veštine.

3) Veliki broj vojnih teoretičara u svetu slaže se u tome da će napadač, da bi probio odbranu, morati koncentrisati snažne oklopnomehanizovane snage na užem frontu i obavezno ih podržavati snažnom vatrom iz vazduha i sa zemlje; zbog toga što će se stalno živeti u neizvesnosti od upotrebe nuklearnog oružja, moraće što pre svoje snage dekoncentrisati i zauzeti rastresit borbeni poređak.

4) Napadu oklopnomehanizovanih snaga, koje mogu brzo menjati pravce dejstva, brzo se koncentrisati i dekoncentrisati, moći će se uspešno suprotstaviti samo ona odbrana čije snage će u isto tolikoj meri biti sposobne da se koncentrišu na ugroženom pravcu i da opet brzo zauzmu rastresit poredak.

5) Odbrana će odoleti napadu samo ako se brzo i pravovremeno otkriju glavne snage napadača i na taj pravac pravovremeno postave pokretni elementi protivoklopne odbrane, i to makar približnog kvaliteta kao što su napadačeve snage.

6) U borbena sredstva (koja su se pokazala efikasna u izraelsko-arapskom ratu) za savlađivanje savremene protivoklopne odbrane i za suprotstavljavanje napadu oklopnomehanizovanih snaga ulažu se ogromna novčana sredstva, konstruišu i proizvode nova oruđa, reorganizuju i modeliraju razni sastavi KoV i istražuju novi strategijski, operativni i taktički postupci.